

An illustration of a man with glasses and a hat, wearing a blue jacket and trousers, sitting on a stone wall. He is looking towards the right. In the background, there are several multi-story buildings, some of which are damaged or in ruins. The ground is littered with debris, including bricks and rubble. The overall style is a simple, flat illustration with muted colors.

Docentenhandleiding

Webquest 'Een Duitse geschiedenis:
Duitsland in de periode 1918 - 1989'

Docentenhandleiding

Webquest 'Een Duitse geschiedenis: Duitsland in de periode 1918 - 1989'

Voor leerlingen havo/vwo heeft het DIA de Webquest 'Een Duitse geschiedenis: Duitsland in de periode 1918-1989' ontwikkeld. Doel van het materiaal is dat leerlingen stilstaan bij het idee dat vrijheid allesbehalve vanzelfsprekend is. De geschiedenis van de laatste eeuw én de huidige ontwikkelingen in Europa, in gang gezet door de oorlog in Oekraïne, laten juist zien dat vrijheid een zeer waardevol goed is.

Aan de hand van het levensverhaal van de fictieve Duitse familie Maier doorlopen de leerlingen de Duitse geschiedenis van de twintigste eeuw. De leerlingen volgen de familie vanaf 1918, na de Eerste Wereldoorlog tot aan de Val van de Berlijnse Muur in 1989. Tegen de achtergrond van de opkomst van het nationaalsocialisme, de Tweede Wereldoorlog, de deling van Duitsland en haar hereniging volgen we de familie door de 20e eeuw heen.

Opbouw

Het materiaal is te gebruiken voor het vak geschiedenis en probeert zoveel mogelijk aan te sluiten bij de interesse en belevingswereld van leerlingen in de derde klas en hoger. De Webquest maakt gebruik van bronnen, diverse media en opdrachten. Het materiaal kan daarnaast ook worden ingezet in (vakoverstijgende) projecten, bijvoorbeeld met het vak Duits.

Hoofdstukken en opdrachten

De Webquest is opgedeeld in acht tijdvakken. Elk tijdvak is een hoofdstuk met opdrachten over deze periode. U kunt alle hoofdstukken behandelen en de Webquest in zijn geheel maken, maar de hoofdstukken zijn ook afzonderlijk van elkaar in te zetten.

Elk hoofdstuk verloopt volgens een vaste opzet. In elk hoofdstuk wordt de familie Maier (weer) geïntroduceerd. Vervolgens zijn er zes opdrachten die bestaan uit kennis- en analysevragen en portfolio-opdrachten. In de kennis- en analysevragen moeten de leerlingen met behulp van bijgevoegde bronnen antwoorden zoeken. De portfolio-opdrachten bestaan uit creatieve en groepsopdrachten waardoor de leerlingen zich verder verdiepen en inleven in het thema. Alle opdrachten worden ingeleid door een nieuw verhaal uit het leven van de familie Maier.

Een hoofdstuk duurt ongeveer een lesuur.

Hieronder vindt u de acht tijdvakken. Door op het tijdvak te klikken komt u bij de inleiding en opdrachten.

- [Webquest De Republiek van Weimar](#) 1918 - 1933
- [Webquest Het Derde Rijk](#) 1933 - 1938
- [Webquest De Tweede Wereldoorlog](#) 1939 - 1945
- [Webquest Stunde Null](#) 1945 - 1949
- [Webquest Leven in de DDR](#) 1949 - 1961
- [Webquest Leven in de Bondsrepubliek](#) 1961 - 1972
- [Webquest Veranderingen in het Oosten](#) 1972 - 1988
- [Webquest DeVal van de Berlijnse Muur](#) 1989

Deze webquest is een actualisatie van de WebQuest 'Vrijheid in Europa'.

Werkwijze:

Leerlingen krijgen per hoofdstuk twee soorten opdrachten: kennis- en analysevragen en portfolio-opdrachten. De kennis- en analysevragen kunnen leerlingen op de webpagina invullen en opslaan. Dit zijn per hoofdstuk zes vragen. Als ze alle vragen hebben beantwoord en opgeslagen, kunnen ze de eigen antwoorden downloaden. Vervolgens zullen de correcte antwoorden verschijnen, die ze ook kunnen downloaden. Leerlingen kunnen hun eigen antwoorden verbeteren en bij de docent inleveren.

De portfolio-opdrachten kunnen niet op de webpagina ingevuld worden. Leerlingen zullen bij de docent nagaan welke portfolio-opdrachten zij moeten maken. Ze maken deze opdrachten in een eigen document (bijv. Word) en verzamelen de portfolio-opdrachten aan het einde van elk hoofdstuk. Ze leveren deze dan samen met de antwoorden op de kennisvragen in bij de docent.

Belangrijk is dat de leerlingen geen van de antwoordvakjes op de webpagina leeglaten, anders worden leerlingen terug naar de hoofdpagina gestuurd.

BIJLAGE: Antwoordmodellen

Antwoorden

Webquest De Republiek van Weimar

1918-1933

Opdrachten:

Opdracht 1: Het Verdrag van Versailles - Kennis en analyse

Bekijk de bronnen [1](#) en [2](#) en beantwoord de volgende vragen.

- Wat is het Verdrag van Versailles?
- Geef drie redenen waarom veel Duitsers het verdrag als vernedering ervoeren.

Antwoord:

a. Het Verdrag van Versailles was het vredesverdrag dat de overwinnaars van de Eerste Wereldoorlog, Frankrijk en Groot-Brittannië, sloten met Duitsland. b. Drie redenen: 1. Er werd bepaald dat alleen Duitsland schuldig was aan de Eerste Wereldoorlog. 2. Duitsland moest herstelbetalingen doen aan Frankrijk en Groot-Brittannië. 3. Duitsland raakte een groot deel van zijn grondgebied kwijt aan Frankrijk en Polen.

Opdracht 2: De grens - Portfolio-opdracht

Download en print [bron 3](#), de blanco kaart van Europa met zijn huidige grenzen. Teken op de landkaart met verschillende kleuren de grenzen van Duitsland in 1914, voor het begin van de Eerste Wereldoorlog, en de grenzen in 1919, na de Eerste Wereldoorlog. Bewaar de kaart voor je portfolio en lever hem aan het einde van dit hoofdstuk bij je docent in.

Portfolio-opdracht: Als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Opdracht 3: Hyperinflatie - Kennis en analyse

Bekijk [bron 4](#) en beantwoord de vragen.

- Wat was de oorzaak van de hyperinflatie?
- Hoeveel betaalden Martha en Franz in 1921 voor een kilo brood? Wat kostte zo'n brood in november 1923?
- Portfolio-opdracht

Als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Zoek met behulp van Google naar twee afbeeldingen die de hyperinflatie tijdens de Republiek van Weimar illustreren. Voeg ze toe aan je digitale portfolioblad (bijvoorbeeld Word) of print deze uit en

plak ze op je portfolioblad. Geef ook aan welke zoekterm(en) je gebruikt hebt. Je levert dit aan het einde van dit hoofdstuk bij je docent in.

Antwoord:

a. Duitsland kon niet langer aan zijn verplichtingen voldoen voor de herstelbetalingen. Frankrijk bezette het Ruhrgebied en de Duitse regering besloot geld te drukken om aan zijn betalingsverplichtingen te voldoen. b. In december 1921 kostte één kilo brood vier Mark en in november 1923 201.000.000.000 Mark.

Opdracht 4: Beurskrach - Kennis en analyse

Lees de bovenstaande tekst en [bron 5](#) en beantwoord de vragen.

- In welk jaar brak de crisis uit?
- Leg uit waarom de crisis juist in Duitsland extra hard toesloeg.
- Twee partijen profiteerden van de slechte economische omstandigheden. Welke partijen waren dat? Geef zowel de afkorting als de volledige naam van deze partijen.
- Geef een overeenkomst en een verschil tussen deze twee partijen.

Antwoord:

a. In 1929. b. Duitsland leende geld van de Verenigde Staten om aan zijn herstelbetalingsverplichtingen te voldoen. c. De partijen waren de: KPD (Kommunistische Partei Deutschlands) en de NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei). d. Voorbeelden van een goed antwoord zijn: Twee extreme partijen: uiterst links, uiterst rechts; NSDAP is extreem nationalistisch, de KPD is juist op de Sovjet-Unie georiënteerd en voor de wereldrevolutie. De NSDAP is extreem antisemitisch, de KPD niet.

Opdracht 5: Hitler aan de macht - Kennis en analyse

Bekijk de bronnen [6](#), [7](#) en [8](#).

Op 30 januari 1933 werd Hitler benoemd tot rijkskanselier. Hitler schafte al snel de democratie af. Er waren wel mensen die zich daartegen verzetten, maar de meeste Duitsers accepteerden de veranderingen. Een grote groep was zelfs erg enthousiast. Voor ons is dat nu moeilijk voor te stellen. Bedenk drie redenen waarom zo weinig mensen in verzet kwamen. Bedenk vervolgens drie (andere) redenen waarom zoveel Duitsers aanvankelijk tevreden waren over de dictatuur van de nazi's.

- Mensen kwamen niet in verzet omdat (geef drie redenen):
- Veel mensen ondersteunden het nieuwe bewind van Hitler omdat (geef drie redenen):

Antwoord:

Mensen kwamen niet in verzet omdat: • Ze bang waren voor de geheime politie, de Gestapo. • Tegenstanders werden opgepakt en in concentratiekampen gezet. • Er was censuur. Kranten schreven alleen wat de NSDAP wilde. • Andere politieke

partijen waren verboden. Veel mensen ondersteunden het nieuwe bewind van Hitler omdat (geef drie redenen): • Economische politiek was succesvol/ werkloosheid nam af. • Nationalisme/ Duitsland moest veel aanzien in het buitenland krijgen en weer een machtig land worden. • Antisemitisme. De Joden werden gezien als zondebokken. Zij werden schuldig bevonden aan de crisis waarin Duitsland nu verkeerde.

Opdracht 6: Een brief van Martha - Portfolio-opdracht

© Bundesarchiv, Bild 102-12405 / CC-BY-SA 3.0, CC-BY-SA 3.0 DE, via Wikimedia Commons
(Bad Harzburg, jubelnde NSDAP-Anhänger)

Martha is het niet eens met de politieke keuzes van haar man. Maar ze begrijpt wel dat hij door zijn ervaringen uiteindelijk voor de partij van Hitler kiest. In 1930 schrijft ze haar moeder een brief waarin ze vertelt dat Franz lid is geworden van de NSDAP. Ze legt uit waarom ze denkt dat haar man tot die keuze is gekomen en waarom ze het daar zelf niet mee eens is. Verplaats je in Martha en schrijf de brief.

Werk de brief uit op een apart portfolioblad (bv. in Word). Besteed aandacht aan alles wat Franz heeft meegemaakt sinds het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Geef steeds aan hoe Martha hier tegenover staat.

Je werkt alleen en je hebt hier maximaal 20 minuten de tijd voor.

Portfolio-opdracht: Als je klaar bent met de opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest Het Derde Rijk

1933 - 1938

Opdrachten:

Opdracht 1: De NSDAP - Kennis en analyse

Bekijk bron [1](#) en [2](#). Wat waren de belangrijkste standpunten van de partij van Adolf Hitler, de NSDAP? Noem drie punten.

Antwoord:

Mogelijke antwoorden zijn: - Het algemeen belang gaat boven persoonlijk belang - Het Verdrag van Versailles moet ongedaan worden gemaakt - Er moet een centrale en sterke macht van de staat zijn - Er is meer land nodig voor de bevolkingsgroei - Misdadigers moeten de doodstraf krijgen - Sommige inwoners van Duitsland kunnen geen staatsburger zijn en alleen staatsburgers hebben gelijke rechten - Alleen zij die van Duitsen bloede zijn, ongeacht hun geloof, kunnen tot de natie behoren. Joden kunnen derhalve geen deel uitmaken van de natie.

Opdracht 2: Hitler aan de macht - Kennis en analyse

De vraag of Hitler democratisch aan de macht is gekomen, is moeilijk te beantwoorden. Hitler werd benoemd door president von Hindenburg en al twee maanden later kreeg Hitler de Rijksdag (=het Duitse parlement) zo ver dat die hem de machtigste man van Duitsland maakte. Er werd met een 2/3 meerderheid een wet aangenomen (de Machtigingswet) die Hitler vele bevoegdheden gaf en het parlement buitenspel zette.

Waarom gaf het parlement zijn rechten op? Probeer zoveel mogelijk verklaringen te verzamelen. Vul het onderstaande verhaal aan, maar bestudeer voor je antwoord geeft eerst bron [3](#), [4](#) en [5](#)

Vul in:

- a. Sommige leden van het parlement waren het niet met Hitler eens maar konden of durfden zich niet te verzetten, want:
- b. Hitler had een paar toezeggingen gedaan en beloftes gemaakt over de toekomst van de Rijksdag, namelijk:

Antwoord:

a. Voorbeelden van goede antwoorden: 1. Zij werden bang gemaakt door de SA 2. Zij waren communist of socialist en werden opgepakt na de Rijksdagbrand. b.

Voorbeelden van goede antwoorden: 1. Hitler verklaarde dat de Rijksdag niet in zijn rechten zou worden beperkt en dat de rechten van de Rijkspresident onveranderd zouden blijven. 2. De deelstaten zouden zelfstandig blijven. 3. De positie van de kerken bleef onaangetast

Opdracht 3: Partijcongres in Neurenberg - Portfolio-opdracht

Bekijk bron [4](#) waarin Hitler een toespraak houdt tijdens een partijcongres in Neurenberg.

Beantwoord onderstaande vragen op je portfolio-blad en lever dit aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent.

- Wat voor gevoel krijg je als dit fragment bekijkt?
- Waarom denk je dat mensen zich toen hierdoor aangetrokken voelden?

Portfolio-opdracht: Als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Opdracht 4: De Hitlerjugend - Portfolio-opdracht

Matthias en Johannes waren lid van de Hitlerjugend. De jeugdbeweging van de NSDAP was in de jaren dertig erg populair. Op een gegeven moment werd het verplicht om lid te worden. Je las al eerder dat Matthias enthousiast was over de Hitlerjugend, maar Johannes niet.

- Schrijf een dialoog tussen Matthias en Johannes. Matthias vertelt aan Johannes waarom hij het geweldig vindt om lid te worden van de Hitlerjugend. Johannes is helemaal niet enthousiast. Hij legt zijn broer uit waarom niet. Wat vinden de broers van elkaars mening? Werk dit verder uit tot een gesprek van minimaal 1 A4tje.
- Wat denk je, had jij als je in die tijd had geleefd, durven weigeren om lid te worden van de Hitlerjugend? Of was je net als Johannes en Matthias ook lid geworden? Leg je antwoord uit.

Portfolio-opdracht: Als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje

Antwoord:

Opdracht 5: De nacht van 9 november 1938 - Kennis en analyse

Wat gebeurde er in de nacht van 9 november 1938? Bekijk de bronnen [5](#) en [6](#).

Stel je voor dat je een Nederlandse journalist bent, die op de ochtend van 10 november hoort wat er in Duitsland is gebeurd. Schrijf in het antwoordvakje een kort artikel van maximaal 100 woorden waarin je voor je krant zo objectief mogelijk probeert te vertellen wat er deze nacht is gebeurd.

Beantwoord daarbij de vragen: wie, wat, wanneer, waarom, hoe. Verzin er ook een krantenkop bij.

Antwoord:

Op 9 november 1938 vindt de Kristallnacht plaats. Het antisemitisme in Duitsland neemt zichtbaar toe. In een door de nazi's georganiseerde actie worden Joodse winkels en huizen vernietigd en synagogen in brand gestoken. Ongeveer 26 duizend Joden worden opgepakt en in concentratiekampen gezet. Tientallen Joden worden vermoord. De Joden moeten zelf betalen voor schade zoals kapotte ramen en rotzooi op straat. De nacht wordt de Kristallnacht genoemd, omdat ramen

kapot worden gemaakt en de glasscherven op straat lagen. In Duitsland spreekt men niet meer van Reichskristallnacht maar van Novemberpogrome, omdat de eerste term afkomstig is van de nazi's zelf en de tweede de lading beter dekt.

Opdracht 6: Propaganda - Portfolio-opdracht

De nazi's maakten veel gebruik van propaganda. Ze brachten hun standpunten met behulp van voor die tijd moderne communicatiemiddelen als affiches, films en kranten onder de aandacht van een groot publiek. Ze deden dat door Duitsland, de partij en de persoon van Hitler te verheerlijken, maar ook door degenen die ze uitsloten, zoals de Joden en de communisten, af te schilderen als monsters. Zo trachtten ze de Duitse bevolking te beïnvloeden. De nazi's waren hier heel goed in. Ze hadden ook een speciale minister voor Propaganda: Joseph Goebbels.

Opdracht:

Stel dat er in nazi-Duitsland wél vrijheid van meningsuiting was geweest en jij in die tijd een poster tegen de NSDAP van Hitler had mogen maken. Wat voor poster had je dan gemaakt?

Ontwerp in tweetallen een propagandaposter die duidelijk maakt waarom de NSDAP geen goede partij is. Bedenk dat de afbeelding duidelijk moet zijn en dat er niet veel tekst op een propagandaposter staat. Het moet vooral beeldend zijn. Je levert de poster in bij je docent.

Je werkt alleen en je hebt hier maximaal 30 minuten de tijd voor.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest De Tweede Wereldoorlog

1939-1945

Opdrachten:

Opdracht 1: Het begin van de Tweede Wereldoorlog - Kennis en analyse

Op 1 september 1939 viel Duitsland Polen binnen. Dit is het begin van de Tweede Wereldoorlog. Bekijk het [filmpje](#) (2:40 t/m 7:51) en lees bron [1](#) en [2](#).

Beantwoord nu de vragen:

- Welke landen verklaarden Duitsland direct de oorlog?
- Welke landen wist Duitsland in 1940 in een razend tempo te bezetten? Hoe wordt deze snelle opmars genoemd?
- In de zomer van 1941 viel Duitsland een land aan waarmee het nog in augustus 1939 een niet-aanvalsverdrag had gesloten. Welk land was dat?
- Leg uit waarom deze aanval gezien wordt als voornaamste reden waarom Duitsland de oorlog uiteindelijk verloor.

Antwoord:

a. Frankrijk en Groot-Brittannië verklaarden Duitsland de oorlog. b. In 1940 bezette Duitsland Denemarken, Noorwegen, Nederland, België en Frankrijk. Deze snelle opmars wordt de Blitzkrieg genoemd. c. In de zomer van 1941 viel Duitsland de Sovjet-Unie aan. d. Duitsland had onvoldoende rekening had gehouden met de strenge Russische winters. Ook keerde de Russische bevolking zich massaal tegen de bezetter doordat deze genadeloos en extreem wreed optrad. Bij de slag om Leningrad werd de oorlog definitief verloren.

Opdracht 2: Europa bezet - Kennis en analyse

Ga naar bron [4](#). Bekijk de eerste landkaart van Europa in 1937 en scroll daarna naar beneden voor de landkaart van Europa in 1942 tijdens de Tweede Wereldoorlog.

- Welke landen waren bezet door Duitsland? Noem 5 landen.
- Welke landen bleven neutraal? Noem 3 landen.

Antwoord:

a. Duitsland had de volgende landen bezet: Nederland, België, Frankrijk, Polen, Tsjecho-Slowakije, Hongarije, Oekraïne, Letland, Estland, Litouwen, Noorwegen,

Denemarken, Oostenrijk, Kroatië. b. Zwitserland, Zweden, Spanje en Portugal bleven neutraal.

Opdracht 3: De Wannsee Conferentie - Kennis en analyse

In 1942 vond buiten Berlijn de Wannsee Conferentie plaats.

Wat werd op deze conferentie besloten? Bekijk bron [5](#).

Antwoord:

Op deze conferentie werden beslissingen genomen over de definitieve oplossing van het "Jodenvraagstuk". De nazi's waren tot de conclusie gekomen dat zij de Joden op een zo efficiënt mogelijke wijze wilden uitroeien. Tijdens de Wannsee Conferentie spraken ze, zonder ook maar een keer het woord 'moord' te gebruiken over dat besluit. Ze noemden het 'de definitieve oplossing van het Jodenvraagstuk'. Tijdens de conferentie was Reinhard Heydrich (baas van de SD en de Gestapo) de leider en waren vele hoge ambtenaren aanwezig zoals Eichmann (een van de hoofdverantwoordelijke voor de massamoord op de Joden). Op de conferentie werd gezocht naar een oplossing voor wat er moest gebeuren met de Joden. Er werden verschillende oplossingen genoemd, maar uiteindelijk zou gekozen worden voor vergassing van het Joodse volk in vernietigingskampen. Miljoenen Joden zouden zo de dood vinden.

Opdracht 4: Verzet - Portfolio-opdracht

Johannes werd opgepakt, omdat hij een pamflet bij zich had van een communistische verzetsgroep, die hij op straat had gevonden. Ook in het bezette Nederland gingen mensen in het verzet tegen de Duitse bezetter. Beantwoord de volgende vragen aan de hand van bron [6](#) en [7](#).

Schrijf je antwoorden op je portfolio-blad.

- Vind je dat Johannes door het pamflet mee te nemen een verzetsdaad pleegde? Waarom wel/niet?
- Niet veel Nederlanders hebben zich in de Tweede Wereldoorlog actief tegen de Duitse bezetter verzet. Waarom waren dit maar zo weinig mensen, denk je?
- Bestudeer bron 7 en concentreer je op Nederlandse verzetshelden. Verzamel en noteer 5 verschillende taken die mensen binnen het verzet konden vervullen. Noteer bij iedere taak de naam van een verzetsheld.
- In Amsterdam is een school vernoemd naar Gerrit van der Veen. Waarom heeft die school voor die naam gekozen?
- Is er in jouw dorp of stad een straat of gebouw vernoemd naar een verzetsheld? Zo ja, welke verzetsheld? Probeer informatie over hem of haar te vinden.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

a. Bijvoorbeeld: - De daad van Johannes is verzet te noemen, omdat hij wist dat hij in de problemen zou komen als ze ontdekten dat hij dit pamflet had

meegenomen. Elke associatie met de communisten werd zwaar gestraft. - De daad van Johannes is geen verzet, omdat hij bijvoorbeeld het pamflet niet heeft geschreven. Uit pure nieuwsgierigheid raapte hij het pamflet op, maar het had ook een krant kunnen zijn. b. - Veel mensen waren bang voor de gevolgen als ze gepakt werden. Ze zouden dan hun baan verliezen of opgesloten kunnen worden in de gevangenis of worden doodgeschoten.- Mensen wilden er niks mee te maken hebben. Ze hadden het druk genoeg met hun eigen leven en overleven. Aan het einde van de oorlog was het lastig om aan eten te komen.- Mensen waren het eens met Hitler. c. Bijvoorbeeld: 1: Jan Bastiaan Ader: nam Joodse onderduikers in huis en verzorgde het onderduiken van anderen. 2: Silvester Marie Andriessen: zijn huis werd gebruikt als onderduikadres en vergaderplaats door het verzet. 3: Jakob Sipke Baarsma: hielp onderduikers. 4: Albert Beens: begeleidde ontvluchtte krijgsgevangenen en piloten. 5: Arnoldus Johannes Bijnen van: belangrijk aandeel in de spoorwegstaking van september 1944 d. Gerrit van der Veen was een leider van het verzet. Hij zette een persoonsbewijzencentrale op, waar mensen een persoonsbewijs konden bestellen. Hij was niet uit op winst, maar wilde zoveel mogelijk mensen helpen. In 1944 werd hij opgepakt en doodgeschoten. e. Eigen antwoord

Opdracht 5: De bevrijding - Kennis en analyse

Op 7 mei 1945 capituleerde Duitsland. De Tweede Wereldoorlog was nu in Europa officieel voorbij. Duitsland was verslagen en de bezette landen waren bevrijd door de geallieerden. Veel mensen waren opgelucht dat de oorlog voorbij was, maar veel Duitsers hadden een dubbel gevoel over het einde van de Tweede Wereldoorlog. Was het einde van de oorlog ook voor hen een bevrijding? Geef twee redenen waarom veel Duitsers een dubbel gevoel hadden.

Antwoord:

- Ook de Duitse bevolking kreeg het in de loop van de oorlog steeds zwaarder door bijvoorbeeld honger en bombardementen. Veel families hadden hun vaders, broers en zonen aan het front moeten zien sneuvelen. Het einde van de oorlog was daarom voor veel Duitsers wel een opluchting. - Veel Duitsers hadden echter ook jarenlang geloofd in de nationaalsocialistische ideologie van Hitler. Nu deze ideologie ertoe had geleid dat Duitsland in puin lag, begon voor veel Duitsers hun wereldbeeld in te storten. Ook werd in de maanden na de capitulatie steeds meer bekend over de gruweldaden van de nationaalsocialisten. Veel Duitsers beweerden na de oorlog dat ze geen weet hadden gehad van de vernietigingskampen en het vergassen van de Joden. - Duitsers die oorlogsmisdaden hadden gepleegd en/of actief waren geweest binnen de NSDAP en daar hoge posities hadden vervuld, waren bang voor vervolging. - Een deel van Duitsland werd bevrijd door de Russen die behoorlijk hardhandig optraden. Voor dat deel van Duitsland was het zeker geen bevrijding, maar een nieuwe bezetting.

Hetzelfde gold ook voor alle andere landen die door de Russen 'bevrijd' werden zoals Polen.

Opdracht 6: Herdenken - Portfolio-opdracht

Je gaat in tweetallen een monument ontwerpen ter nagedachtenis aan slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Aan jullie de keuze voor welke groep slachtoffers jullie graag een monument willen oprichten.

Je mag zelf besluiten in welke vorm je je monument gaat maken. Dit kan een ontwerp zijn op de computer voor een gedenksteen, maar ook een fotocollage of een Powerpoint-presentatie met tekst. Je levert deze opdracht als deel van je portfolio in bij je docent.

Voor deze opdracht heb je dertig minuten.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest Stunde Null

1945 - 1949

Opdrachten:

Opdracht 1: Oorlogsmisdadigers - Kennis en Analyse

Al tijdens de oorlog hadden de geallieerden besloten dat ze de oorlogsmisdadigers uit de Tweede Wereldoorlog wilden berechten. In november 1945 ging daarom het Proces van Neurenberg ("Nürnberger Prozesse") van start. Het Proces van Neurenberg was niet het enige proces dat in Neurenberg plaatsvond, maar wel het bekendste.

Bekijk bron [1](#) en beantwoord de vragen.

a. Wat hield het Proces van Neurenberg in? Geef een omschrijving in maximaal vijf zinnen.

b. Waarom was dit proces zo bijzonder voor de internationale rechtspraak?

c. Hoewel vrijwel iedereen vond dat de misdaden van de nazi's niet onbestraft konden blijven, hebben de processen in Neurenberg ook kritiek gekregen. Je kan je bijvoorbeeld afvragen of het terecht is dat alleen de oorlogsmisdaden van de Duitsers bestraft werden. Hebben de geallieerden helemaal geen oorlogsmisdaad gepleegd? Over het begrip 'oorlogsmisdadiger' is de laatste jaren in Duitsland veel discussie ontstaan. Steeds meer mensen zijn bijvoorbeeld van mening dat de bombardementen op Duitse steden een oorlogsmisdaad zijn, omdat hierbij ook onschuldige mensen omkwamen.

Zoek een foto van Dresden voor de Tweede Wereldoorlog en een foto van Dresden na de oorlog. Plak dit in je portfolio en lever dit aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent.

d. Bekijk bron [2](#). Vind jij dat het bombardement op Dresden een oorlogsmisdaad is? Waarom wel/niet?

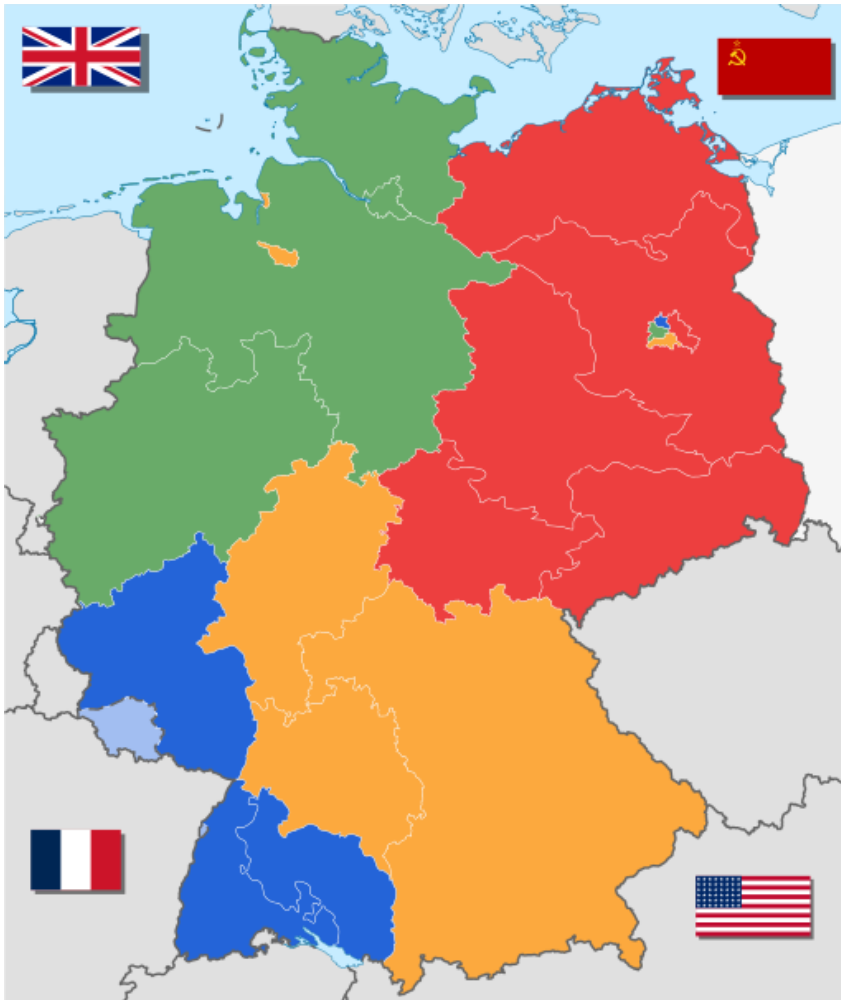
Antwoord:

a. Het proces van Neurenberg begon op 20 november 1945 en werd onder andere gevoerd tegen vierentwintig kopstukken van het nazi regime, waaronder Göring (plaatsvervanger van Hitler en leider van de Luftwaffe) en Baldur von Schirach (leider van de Hitlerjugend). Het proces werd geleid door de geallieerden, ook wel

de Grote Vier genoemd. 12 kopstukken werden ter dood veroordeeld. b. Het was het eerste proces waarbij oorlogsmisdadigers door een overkoepelend internationaal orgaan konden worden berecht. In dit geval waren dat de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. c. - d. Bijvoorbeeld: - Ik vind het bombardement op Dresden geen oorlogsmisdaad, omdat Duitsland koste wat het koste verslagen moest worden. De oorlog moest worden gewonnen. Er zijn ook onschuldige burgers omgekomen, maar dat heb je altijd met een oorlog. - Ik vind het bombardement op Dresden wel een oorlogsmisdaad. Het was niet noodzakelijk om Dresden zo erg te bombarderen. Onschuldige mannen en vrouwen die niks met de oorlog te maken hadden, zijn omgekomen.

Opdracht 2: Vier zones - Kennis en analyse

Duitsland werd na de oorlog door de geallieerden verdeeld in vier zones, een Amerikaanse, een Franse, een Engelse en een Russische zone. Deze deling zou maar tijdelijk zijn. De geallieerden streefden naar een ongedeeld, neutraal Duitsland. Dit lukte niet.

© WikiNight2, GFDL, via Wikimedia Commons

Al snel na het einde van de oorlog kwam Europa in het teken te staan van de tegenstellingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. De Engelse oud-premier Churchill sprak in een beroemd geworden rede van 'een ijzeren gordijn' dat het Europese continent in tweeën deelde. Aan de ene

kant stond het door de Verenigde Staten gesteunde kapitalistische, democratische West-Europa en aan de andere kant het communistische Oost-Europa, onder invloed van de Sovjet-Unie.

Bekijk bron [3](#) en [4](#) en beantwoord de volgende vragen.

a. Wat waren de belangrijkste verschillen tussen de Amerikaanse zone en de Russische zone? Noem er tenminste vier.

b. In welke zone had jij liever willen wonen? En waarom?

Antwoord:

a. De Verenigde Staten wilden dat Duitsland economisch gezien er weer snel bovenop kwam zodat ze niet dezelfde fout zouden maken als na de Eerste Wereldoorlog. Ook moest de bevolking gedenazificeerd worden en wilden ze dat het communistische gevaar geen voedingsbodem zou krijgen. De Sovjet-Unie wilde juist dat Duitsland zou boeten. Zij waren juist uit op materiële genoegdoening ten koste van het herstel van de Duitse economie en infrastructuur. Ook wilden zij het communisme opleggen. b. Bijvoorbeeld: Ik had graag in de westerse zone willen wonen, omdat daar meer vrijheid is en de Amerikanen rijk zijn en Duitsland er weer bovenop willen helpen.

Opdracht 3: De VS en de SU - Kennis en analyse

De vijandelijkheden tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie werden steeds groter en breidden zich ook uit buiten Europa. Het kwam niet tot een directe confrontatie, maar duidelijk werd wel dat de grootmachten elkaars grootste vijand waren. Bekijk bron [5](#).

a. Hoe wordt dit conflict genoemd?

b. Naast Europa vochten de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie ook conflicten uit buiten Europa. Noem drie landen waar ook conflicten plaatsvonden.

Antwoord:

a. Dit conflict wordt de Koude Oorlog genoemd. b. Naast Duitsland vonden er ook conflicten plaats in Cuba, Noord-Korea, Vietnam, Nicaragua en Afghanistan.

Opdracht 4: Blokkade van Berlijn - Portfolio-opdracht

In 1948 vindt de blokkade van Berlijn plaats. Bekijk de bronnen [6](#) en [7](#).

Neues Deutschland, de krant waar Johannes voor schrijft, is opgericht is door de communistische partij in Oost-Duitsland. Schrijf een krantenartikel (maximaal 100 woorden) dat in Neues Deutschland had kunnen verschijnen en waarin wordt uitgelegd waarom de blokkade is ingesteld. Bedenk dat je voor een pro-Russische krant schrijft.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Opdracht 5: Adenauer - Kennis en analyse

a. Kennis en analyse: Lees bron [8](#) over de eerste bondskanselier van West-Duitsland, Konrad Adenauer. Vul dan de belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van Adenauer in bij de hieronder vermelde jaartallen.

1867:

1917:

1933:

1945:

1949:

1963:

1967:

b. Portfolio-opdracht

Als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Adenauer wordt gezien als groots staatsman. Kijk nog eens naar bron [8](#) en lees ook bron [9](#).

Leg in je eigen woorden uit waarom je denkt dat Adenauer voor veel Duitsers zo belangrijk is. Doe dit op je portfolio-blad en lever dat aan het einde van het hoofdstuk in bij je docent.

Antwoord:

a. 1867: Konrad Adenauer wordt geboren in Keulen. 1917: Adenauer wordt burgemeester van Keulen. 1933: Adenauer wordt door de nazi's uit al zijn (ambtelijke) functies ontheven. 1945: Adenauer wordt weer burgemeester van Keulen. 1949: Adenauer wordt op 15 september 1949 gekozen tot kanselier van de Bondsrepubliek Duitsland. 1963: Adenauer treedt af als bondskanselier. 1967: Adenauer overlijdt.

Opdracht 6: Twee volksliederen - Portfolio-opdracht

Na de oprichting van de Bundesrepublik Deutschland (BRD) en de Deutsche Demokratische Republik (DDR) in 1949 is de Duitse deling een feit.

©East Germany Flag Map - Fry1989 West Germany Flag Map - Fry1989, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons

Het ontstaan van twee staten heeft veel gevolgen. In de jaren na 1949 wordt er bijvoorbeeld in beide landen ook nagedacht over een eigen volkslied. Lees de informatie over de geschiedenis van het Duitse volkslied in bron [10](#).

Luister naar de volksliederen van de [BRD](#) en de [DDR](#) op deze website. Kies er één uit. Voor een Powerpoint presentatie over het volkslied zoek je plaatjes die het volkslied ondersteunen. De plaatjes moeten woorden uit de tekst of dingen uit de DDR of BRD laten zien.

Maak je presentatie in Powerpoint . Print het uit en lever het samen met je portfolio bij je docent in. Je hebt voor deze opdracht 30 minuten de tijd.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest Leven in de DDR

1949-1961

Opdrachten:

Opdracht 1: Communistisch model - Kennis en analyse

De Sovjet-Unie wilde dat de DDR haar economisch systeem zou omvormen naar het communistische model. Leg aan de hand van bron [1](#) in je eigen woorden uit hoe dit model eruit zag. Gebruik in je antwoord de begrippen planeconomie (DE: Planwirtschaft) en Vijfjarenplan (DE: Fünfjahresplan).

Antwoord:

De Oost-Duitse economie moest worden omgevormd naar het communistische Sovjet-model. Het communistische economische model werkt volgens een planeconomie. In een planeconomie staat niet de vraag, maar het aanbod centraal. Er wordt geproduceerd naar behoefte en alleen de staat heeft het recht tot het verstrekken van goederen en diensten. In het Vijfjarenplan werd de planeconomie vastgelegd. In het Vijfjarenplan werd precies vastgelegd wat er voor de komende vijfjaar moet worden vastgelegd. Het eerste Vijfjarenplan hield een verdubbeling in van de industriële productie en een enorme stijging van de arbeidsproductiviteit. Een onderdeel van de Planeconomie is dat privé-bezit en de middenklasse werden opgeheven.

Opdracht 2: Volksoptstand - Kennis en Analyse + Portfolio-opdracht

Op 17 juni 1953 protesteerden in meerdere steden in de DDR mensen tegen de slechte levensomstandigheden en de hoge voedselprijzen. De protesten verliepen vreedzaam totdat een Russische commandant besloot tanks naar de demonstranten te sturen. Er vielen waarschijnlijk enkele honderden doden en velen werden gearresteerd. Bekijk het filmpje van [bron 2](#) om een beeld te krijgen van de sfeer en lees [bron 3](#).

- Kennis en analyse: Waarom besloot de Russische commandant in te grijpen en waarom reageerden de Russen met geweld?
- Kennis en analyse: Waarom denk je dat het Westen niet ingreep?
- Portfolio-opdracht: Schrijf een krantenartikel over de gebeurtenissen op 17 juni 1953, zoals Johannes die voor zijn krant Neues Deutschland moest schrijven. Hou er rekening mee dat Johannes niet zijn eigen mening mocht uiten, maar de gewelddadige reactie van de Russen positief moest

benaderen. Schrijf je opdracht op je Portfolio-blad en lever dat aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent.

Antwoord:

a. . Het communistische regime regeerde op een totalitaire manier. Er was één leidende partij, de communistische en tegenspraak werd niet geduld. De burgers van de DDR mochten daarom ook niet in opstand komen tegen het regime. Als het mogelijk werd gemaakt dat burgers konden protesteren tegen het regime, zou het communisme in Oost-Europa niet meer kunnen voortbestaan. Dit laatste punt was ook het argument van de Sovjet-Unie en de Russische commandant om in te grijpen. Als het Russische leger het protest niet zou stoppen, was het communisme in de DDR ten einde. b. De Russen en de Amerikanen wisten beiden dat ingrijpen in elkaars invloedssfeer in Europa tot een nieuwe grote oorlog zou leiden. Aangezien ze zich nog goed herinnerden wat de Tweede Wereldoorlog had veroorzaakt, waren ze niet bereid een nieuwe oorlog te riskeren. De herinneringen aan de verschrikkingen uit de Tweede Wereldoorlog lagen nog vers in ieders geheugen. c. -

Opdracht 3: Vluchten uit de DDR - Kennis en Analyse

Lees nu ook de tekst van [bron 2](#) en lees [bron 3](#) opnieuw. In de jaren vijftig nam het aantal vluchtelingen vanuit Oost-Duitsland naar het Westen enorm toe, zeker na de Volksopstand. Geef drie redenen waarom mensen aan de opstand deelnamen en/of naar het Westen vluchtten.

Antwoord:

Bijvoorbeeld: - De opstand van 17 juni 1953. - Voedselschaarste. De regering had de prijzen van voedsel verhoogd en mensen konden het niet meer betalen. - Censuur en onderdrukking. - De economie liep slecht. De Sovjet-Unie haalde de DDR leeg en hun economische systeem, de planeconomie functioneerde niet. - In de Bondsrepubliek konden ze een nieuw leven beginnen, doordat ze daar gelijk een West-Duits paspoort konden krijgen.

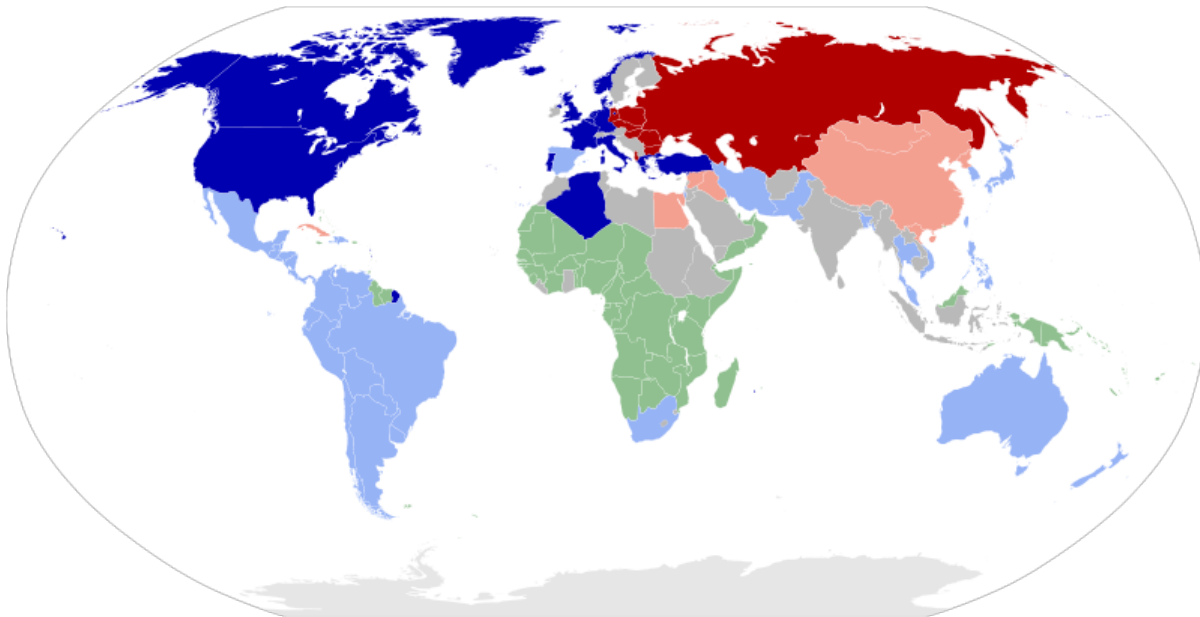
Opdracht 4: NAVO & Warschaupact - Kennis en analyse

In 1955 wordt de Bondsrepubliek lid van de NAVO. Korte tijd later richt de Sovjet-Unie het Warschauer Pakt op voor de Oost-Europese landen en de DDR.

Bekijk bron [6](#), [7](#) en [8](#).

a. Wat zijn het Warschaupact en de NAVO?

b. Bekijk onderstaande kaart. Noem minstens vijf landen die lid zijn van de NAVO en minstens vijf landen die lid zijn van het Warschaupact.

© Sémhur, CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons

Cold War Map

c. Het bericht dat de Bondsrepubliek lid was geworden van de NAVO was direct groot nieuws. Waarom was dit groot nieuws?

Antwoord:

a. Het Warschaupact was een tegenhanger van de NAVO en had als doel om de Oost-Europese staten te ondersteunen en te laten samenwerken met de Sovjet-Unie om het gevaar uit het Westen tegen te gaan. De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) is een organisatie die ter ondersteuning van het Noord-Atlantisch Verdrag werd opgericht in 1949. Het is een militair verdrag dat wederzijdse verdediging en samenwerking van de legers van de Westerse landen regelt. Aanvankelijk vooral als tegenkracht tegen het communistische blok. b. Warschaupact: DDR, Hongarije, Sovjet-Unie, Polen, Tsjecho-Slowakije NAVO: Nederland, de Verenigde Staten, Bondsrepubliek, Frankrijk, Groot-Brittannië. c. De NAVO-landen wilden lang voorkomen dat Duitsland weer een (sterk) leger zou hebben en dus bij de NAVO zouden toetreden. Daarnaast verkleinde de toetreding van de Bondsrepubliek tot de NAVO de kansen op een hereniging van de twee Duitse staten aanzienlijk.

Opdracht 5: De Berlijnse Muur - Kennis en analyse

In de nacht van 12 op 13 augustus 1961 werd de Berlijnse Muur gebouwd, volgens de DDR-leiders om hun bevolking te beschermen tegen het "fascistische" Westen. De werkelijke reden voor de bouw van de Berlijnse Muur was echter een andere. Lees [bron 8](#) en vul de ontbrekende woorden in het tekstvak in.

Sinds 1945 vluchtten vele mensen uit ... naar het Westen. Na 1953 groeide het aantal tot meer dan ... per maand. Officieel zat de grens dicht, maar vanuit ... konden de Oost-Duitsers vluchten naar

West-Berlijn en zo naar de .... Het grote aantal vluchtelingen uit de DDR was slecht voor de ... en de politieke stabiliteit. ..., de leider van de DDR wilde de Berlijnse grens voorgoed afsluiten, maar de ... was bang voor een ruzie met het Westen. Toen de ... aangaven dat voor hen alleen West-Berlijn belangrijk was, durfde de DDR het aan om een muur te bouwen rond .... In de nacht van ... werd begonnen met de bouw van de Muur. De burgers van de ... waren opgesloten in hun eigen land.

Antwoord:

Al vanaf 1945 vluchtten maandelijks duizenden mensen vanuit ...de DDR/Oost-Duitsland....naar West-Duitsland. Na 1953 groeide dit aantal tot meer dan....vijftigduizend.....per maand. De grens tussen de beide Duitslanden zat toen al potdicht - maar de bijzondere positie van....(Oost-)Berlijn...., als geallieerd bezet gebied, maakte haar een poort naar....het Westen/de Bondsrepubliek..... Het grote aantal vluchtelingen betekende een gigantische aderlating voor de.....DDR-economie.....en bracht de politieke stabiliteit van het land in gevaar. ...Ulbricht....pleitte al jaren voor een afsluiting van de Berlijnse grens, maar de.....Sovjet-Unie.....vond dit een gewaagde onderneming. Zij vreesden een militaire confrontatie. Toen de.....Amerikanen.....duidelijk te kennen gaven dat alleen West-Berlijn heilig was voor hen, durfden Ulbricht en de Sovjetleider Chroesjtsjov een einde te maken aan de leegloop en om een muur te bouwen rond.....Oost-Berlijn..... In de nacht van.....12 op 13 augustus.....gaf Ulbricht opdracht tot de bouw van wat de anti-faschistische Schutzwall zou gaan heten. De burgers van de....DDR.....waren opgesloten in hun eigen land.

Opdracht 6: Poster - Portfolio-opdracht

Verzamel zoveel mogelijk beeld- en tekstbronnen over de Berlijnse Muur. Maak een poster over een van de volgende thema's:

Bouw van de Muur (van prikkeldraadversperring naar onneembare vestingwal).

Vluchtpogingen

Contact over de Muur

De Muur vanuit de Bondsrepubliek en vanuit de DDR.

Je mag ook zelf een thema verzinnen.

Plak de informatie en foto's over de bouw van de Muur die je hebt gevonden op een poster en voorzie ze van een onderschrift.

Lever je poster in bij je docent.

Je hebt voor deze opdracht 30 minuten de tijd.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest Leven in de Bondsrepubliek

1961 - 1972

Opdrachten:

Opdracht 1: Economische groei - Kennis en analyse

In vergelijking met de DDR maakte de Bondsrepubliek een enorme economische groei door.

Bekijk [bron 1](#).

- Hoe wordt deze economische groei in de Bondsrepubliek genoemd? Wat betekent dat?
- Noem drie oorzaken van de economische groei.

Antwoord:

a. Deze economische groei wordt het Wirtschaftswunder genoemd. Dit staat voor economisch wonder. b. De oorzaken van de economische groei waren: - De Marshallhulp die de Bondsrepubliek van de Amerikanen ontving. - Een goede combinatie van marktwerking met een goed functionerend stelsel van sociale voorzieningen. - Een goede arbeidsmoraal en het grote aantal goedkope arbeidskrachten uit Oost-Europa. - Bereidheid van Duitse arbeiders om hard te werken.

Opdracht 2: Protestbewegingen - Kennis en analyse

In West-Europa vonden in de jaren zestig vele jongerenprotesten plaats. In 1967 liep een demonstratie tegen een bezoek van de Sjah van Perzië aan de Bondsrepubliek uit de hand. In de ogen van de demonstranten vertegenwoordigde de Sjah een regime van onderdrukking.

Bekijk de bronnen [2](#) en [3](#) (bekijk de eerste 30 seconden van de trailer) en beantwoord de volgende vragen.

- Waarom gingen de Duitse jongeren in de jaren zestig zo heftig in het verzet en protesteerden ze?
- Waarom liep de demonstratie tegen de Sjah uit de hand?
- In 1968 vond er een gebeurtenis plaats waardoor er weer heftige demonstraties uitbraken. Welke gebeurtenis was dat?

Antwoord:

a. De jongeren vonden de West-Duitse politici veel te conservatief. Ze zagen dit als een gevaar voor de democratie. Ook vroegen de jongeren zich af wat hun ouders en grootouders tijdens de nazi-tijd hadden gedaan. Dit in combinatie met het twijfelachtige verleden van bondskanselier Kiesinger. b. Tijdens een demonstratie tegen het bezoek van de Sjah van Perzië werd een student doodgeschoten door de politie. Vanaf dat moment nam het geweld toe. c. In 1968 later werd de linkse studentenleider Rudi Dutschke doodgeschoten door een arbeider. Dit was wederom het begin van heftige rellen.

Opdracht 3: Willy Brandt - Kennis en analyse

In 1969 werd Willy Brandt bondskanselier van West-Duitsland.

Bekijk de bronnen [4](#) en [5](#).

- a. Leg uit waarom Brandt door veel mensen werd bewonderd.
- b. Willy Brandt is in de wereld bekend geworden door zijn Ostpolitik. Wat betekent Ostpolitik?
- c. Bekijk de foto hieronder:

© Bundesbildstelle / Engelbert Reineke

In 1970 werd deze beroemde foto genomen. Zoek op internet op waar deze foto genomen is en waarom dit beeld zo bekend is geworden.

Antwoord:

a. In een reactie op de protesten kwam Brandt met het motto *Mehr Demokratie wagen*. Hij pleitte voor meer invloed van de burgers op de politiek en de samenleving. Hierdoor kreeg hij een groot deel van de protestgeneratie achter zich. De openheid van bestuur herstelde bij velen het vertrouwen in de politiek. b. Ostpolitik was het beleid van kanselier Brandt om de relaties met de DDR en de Sovjet-Unie te verbeteren en te versterken. Na jaren van vijandschap tussen de Bondsrepubliek en de DDR deed Brandt pogingen tot toenadering tot het Oosten. Dit maakte veel indruk op mensen in de hele wereld. c. Willy Brandt legde bloemen bij het monument van het Joodse getto in de Poolse hoofdstad Warschau. In dit getto vond tijdens de Tweede Wereldoorlog een opstand plaats van de Joden die daar opgesloten waren tegen de Duitse bezetter. De opstand werd neergeslagen door de Duitsers en vele Joden vonden de dood. De knieval van Brandt betekende dat hij namens Duitsland liet zien dat Duitsers zich bewust waren van de onnoemelijke misdaad die hier gepleegd was. Dat maakte veel indruk.

Opdracht 4: De RAF - Kennis en analyse

Eind jaren zestig werd in West-Duitsland de Rote Armee Fraktion (RAF) actief.

Bekijk de bronnen [6](#) en [7](#).

- a. Wat was de RAF voor organisatie en wat wilde ze bereiken?
- b. Hoe lang heeft de RAF bestaan?
- c. De RAF probeerde haar doel te bereiken door middel van geweld en terreur. Desondanks waren er groepen in de Duitse samenleving die met de RAF sympathiseerden.
Probeer twee redenen te bedenken waarom dat zo was.

Antwoord:

a. De RAF was een linkse extremistische terreurgroep in West-Duitsland. De groep is verantwoordelijk voor 34 moorden en meerdere bomaanslagen en overvallen. De RAF wilde schoon schip maken met het naziverleden. Nog teveel mensen opleidende posities hadden een naziverleden, daar moest een einde aan komen. Ook waren ze tegen de kapitalistische staat West-Duitsland. De groep wilde zich ondergronds tegen het systeem verzetten. b. Officieel werd de RAF pas in 1998 opgeheven, maar eind jaren tachtig was de groep al zodanig verzwakt, dat zij nauwelijks meer actief was. c. - De strijd van de RAF tegen kapitalisme en de consumptiemaatschappij sprak veel mensen aan. - De RAF speelde slim in op een generatieconflict waarbij jongeren in opstand kwamen tegen de generatie van hun ouders. - Veel gewone burgers vonden dat er te hard werd opgetreden tegen de leden van de RAF, bijv. in gevangenschap.

Opdracht 5: Interview met de RAF - Portfolio-opdracht

Belangrijke leden van de RAF waren:

- Andreas Baader
- Gudrun Ensslin
- Ulrike Meinhof
- Horst Mahler
- Brigitte Mohnhaupt
- Christian Klar

Kies een persoon uit de bovenstaande lijst. Zoek informatie over deze persoon. Bereid een interview met deze persoon voor. Maak een vragenlijst van vijf vragen die jullie aan deze persoon zouden willen stellen. Ga in het interview bijvoorbeeld in op zijn rol binnen de RAF of waarom zij of hij zich aansloot bij de RAF.

Wissel de vragenlijst uit met een klasgenoot en probeer antwoord te geven op hun vragen vanuit het perspectief van het door hen gekozen RAF-lid.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Opdracht 6: De Olympische Spelen in München - Portfolio-opdracht

In 1972 vonden in München de Olympische Spelen plaats. Deze Spelen moesten in het teken staan van een nieuw en democratisch West-Duitsland. Maar in de nacht van 5 september weten Palestijnse terroristen het Israëliëse verblijf binnen te dringen. Ze gijzelen negen sporters en officials. De terroristen eisen de vrijlating van 234 Palestijnse gevangenen en de leiders van de RAF. Israël gaat niet akkoord met de eisen en de Duitse politie besluit in te grijpen. Bij deze actie komen alle negen gegijzelden om het leven.

Mensen gebruiken vaak geweld, omdat ze hun standpunt kracht bij willen zetten en duidelijk proberen te maken dat ze zich niet zomaar aan de kant laten schuiven en ze hun doel voor elkaar willen krijgen. Dit blijkt uit de acties van de RAF, zoals het gijzelingsdrama in München in 1972, maar ook uit het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Bereid een groepsdiscussie voor over het onderwerp 'geweld'. De volgende vragen staan hierbij centraal: Is geweld acceptabel? Zo ja, wanneer is geweld wel acceptabel en wanneer niet? Werk in groepjes van zes leerlingen. Drie leerlingen binnen jullie groep keuren geweld categorisch af. Geweld mag onder geen enkele omstandigheid worden gebruikt. Dit is het 'nee-kamp'.

De andere drie leerlingen vinden geweld onder sommige omstandigheden wel toegestaan. Dat is het 'ja, als-kamp'. Verzamel binnen je kamp zo veel mogelijk argumenten voor jullie mening in deze vraag en noteer deze. Denk er ook over na hoe jullie gaan reageren op mogelijke punten die door jullie tegenstanders in het debat worden ingebracht.

Hou vervolgens een debat voor de hele klas. Hierbij gelden de volgende regels:

- Het debat begint met een betoog van 1 minuut voor elk van de twee kampen. Eén persoon bij elk kamp mag dit betoog houden.

- Vervolgens krijgen de andere groepsleden de kans om in te gaan op de genoemde punten of vragen te stellen. Iedereen blijft daarbij beleefd en zakelijk. Hiervoor hebben jullie 3 minuten de tijd.
- De docent is gespreksleider. Hij/zij houdt de tijd in de gaten en let erop dat iedereen aan het woord komt.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest Veranderingen in het Oosten

1972 - 1988

Opdrachten:

Opdracht 1: Ontevredenheid in de DDR - Kennis en analyse

De bevolking in de DDR werd steeds ontevredener. Ze wilden ook Westerse producten en kunnen meegenieten van de luxe en welvaart in West-Europa. Ze waren de slechte producten uit Oost-Europa zat. Officieel waren Westerse producten verboden in de DDR, maar vele DDR-burgers kregen van hun familie uit de Bondsrepubliek regelmatig een pakket toegestuurd met Westerse producten.

Bekijk [bron 1](#)

Noem minimaal vijf producten die niet of heel moeilijk te verkrijgen waren in de DDR.

Antwoord:

Verboden: Levi's jeans, hotdogs, Coca-Cola en Nutella. Schaarse of moeilijk te verkrijgen producten: Westerse (eind)producten zoals sigaretten, verzorgingsproducten, panty's en/of koffie, maar ook naar grondstoffen zoals staal, cacao, vlees en (tropisch) fruit.

Opdracht 2: Stasi - Kennis en analyse

De Stasi, de geheime dienst in de DDR, werd steeds machtiger. Vele mensen werden gearresteerd, omdat ze kritiek hadden op het regime, of omdat men dacht dat ze kritiek hadden.

Bekijk de eerste 6 minuten van [bron 2](#) en beantwoord de volgende twee vragen:

a. Wat bevond zich op de witte plek op de kaart van de Berlijnse wijk Hohenschönhausen?

b. De Stasi gebruikte de methode van *Totalisation*. Verdachten werden compleet geïsoleerd met als doel dat ze zonder enige oriëntatie zouden instorten om vervolgens mee te werken. Twee voormalige Stasi-gevangenen beschrijven in het filmfragment hoe deze Totalisation werkte. Noem tenminste drie elementen van Totalisation die de Stasi-gevangenen noemen.

Antwoord:

a. Hier bevond zich in DDR-tijden een gevangenis waar de Stasi, de geheime dienst van de DDR, zogenoemde 'vijanden van de staat' vasthield. Niemand wist dat er een Stasi-gevangenis was, vandaar een witte plek op de kaart. b. - Bij de ingang kregen de verdachten een nummer. Voor de rest van hun tijd in de gevangenis waren ze geen persoon meer, maar slechts een nummer. - Verdachten

werden in een gesloten busje naar de gevangenis gebracht, ze hadden dus geen idee waar ze waren. - De gevangenen waren compleet van elkaar geïsoleerd. Tijdens hun verblijf in de gevangenis kregen ze geen andere gevangene te zien.

Opdracht 3: Stasi - Kennis en analyse

De Stasi gebruikte bij het verhoor van verdachten verschillende methodes waarbij de verdachte onder psychische druk werd gezet.

Bekijk [bron 3](#)

- a. Wat gebeurt er in het fragment?
- b. Welke strategieën gebruikte de Stasi in dit fragment om de verdachte onder druk te zetten?
- c. Op een gegeven moment zet de docent een kruisje achter de naam van een van zijn studenten. Waarom doet hij dit?

Antwoord:

a. In het fragment wordt een man verhoord door de Stasi. De man wordt ervan beschuldigd zijn buurman geholpen te hebben met vluchten uit de DDR. De man ontkent alles, maar door middel van psychologische verhoring en marteling zegt de man uiteindelijk dat hij het heeft gedaan. De Stasi-officier laat de geluidsopnames horen in een lokaal waar vermoedelijk jonge Stasi-mensen worden opgeleid. b. Een van de verhoorstrategieën van de Stasi, die we ook in dit fragment zien, is dat de verdachte geruime tijd wakker wordt gehouden, in deze film 40 uur. Daarnaast zien we ook dat in het verhoor wordt gedreigd met het opsluiten van de vrouw en kinderen van de verdachte. c. De student uit zich kritisch over het in zijn ogen onmenselijke verhoorbeleid van de Stasi (de verdachte wordt 40 uur wakker gehouden). De docent zet een kruisje achter zijn naam. Als kijker kunnen we aannemen dat de betreffende student in de toekomst nauwkeurig in de gaten zal worden gehouden om verder 'afwijkend' gedrag op te sporen. Een vraag als deze zou het einde van zijn opleiding en carrière kunnen betekenen.

Opdracht 4: Vlucht naar het Westen - Kennis en analyse + portfolio-opdracht

Nadat in 1961 de Berlijnse Muur werd gebouwd, werden er vele vluchtacties naar het Westen ondernomen door Oost-Berlijners. Sommige pogingen slaagden, maar velen werden opgepakt door de Oost-Duitse politie. Ten minste 136 mensen kwamen om het leven tijdens een vluchtpoging.

Lees [bron 4](#).

- a. Kennis en analyse: Bedenk drie redenen waarom mensen, hoewel ze de risico's kenden, toch een poging deden naar het Westen te vluchten.

b. Portfolio-opdracht: Uwe, de zoon van Johannes en Franziska, is ook naar het Westen gevlucht. Zou jij naar het Westen zijn gevlucht als je in Oost-Berlijn leefde? Waarom wel/niet? Zo ja, hoe was je dan gevlucht? Schrijf je antwoord op je portfolio-blad en lever dat aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent.

Antwoord:

a. Drie redenen zijn: - Geen vrijheid - Slechte leefomstandigheden - Geen vrijheid van meningsuiting - Voortdurende controle en weinig welvaart. b. -

Opdracht 5: Gorbatsjov - Kennis en analyse

In 1985 werd Michail Gorbatsjov de nieuwe leider van de Sovjet-Unie. Hij introduceerde de termen Glasnost en Perestroika in het publieke debat.

Leg in ongeveer drie zinnen per term uit wat Glasnost en Perestroika betekenen.

Gebruik [bron 5](#).

Antwoord:

Glasnost betekent openheid. Gorbatsjov wilde dat het communistische systeem opener en democratischer zou worden. Hoe dat precies moest gebeuren, was onduidelijk. Maar hij wilde het systeem waarin altijd alles geheim werd gehouden openbreken. Perestroika betekent hervormingen. Gorbatsjov bedoelde hiermee dat het economisch systeem hervormt moest worden. De economie van de Sovjet-Unie liep zeer slecht, was verouderd en het communistische economische model bleek niet te werken. Dat moest veranderen.

Opdracht 6: 'Tear down this wall' - Portfolio-opdracht

Bekijk [bron 6](#), de toespraak van de Amerikaanse president Ronald Reagan bij de Berlijnse Muur.

De beroemde woorden van Reagan aan het eind van zijn toespraak waren: "Mr. Gorbachev, tear down this wall", waarmee hij de Russische leider Gorbatsjov vraagt om een einde te maken aan de Duitse deling en de Berlijnse Muur af te breken. Deze woorden zijn over de hele wereld bekend geworden en hebben veel indruk gemaakt.

Stel je voor dat je op dat moment de kans had gehad om je in een toespraak te richten aan de leiders van het DDR-regime. Schrijf een korte, maar krachtige toespraak waarin je DDR-leiders oproept om de Muur af te breken. Gebruik de term 'vrijheid' in je toespraak.

Schrijf je toespraak op je portfolio-blad en lever het aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent. De docent kan je ook vragen om je toespraak voor je klas te houden.

Je hebt voor deze opdracht 20 minuten.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Antwoorden

Webquest DeVal van de Berlijnse Muur

1989

Opdrachten:

Opdracht 1: Wendepicknick - Kennis en analyse

Op 2 mei 1989 verwijderde Hongarije, dat net als Oost-Duitsland tot het Oostblok behoorde, de grensversperring met Oostenrijk, dat tot de Westerse invloedssfeer behoorde. Het was dan ook geen toeval dat in de zomer veel Oost-Duitsers op vakantie gingen naar Hongarije.

Bekijk [bron 1](#).

a. Leg uit wat er op 19 augustus 1989 gebeurde.

b. Waarom was dit zo bijzonder?

Antwoord:

a. Op 19 augustus 1989 werd aan de grens met Oostenrijk in Hongarije een grote picknick georganiseerd door Hongaarse dissidenten. De picknick werd Pan-Europese picknick genoemd en naast vele Hongaren waren er ook Oostenrijkers aanwezig. Oost ontmoette West. Ook veel Oost-Duitsers kregen lucht van deze picknick. De organisatie had toestemming gekregen om de grens symbolisch een paar uur te openen. Veel Oost-Duitsers maakten van de gelegenheid gebruik om de grens over te steken en zo op Oostenrijks grondgebied te komen. b. Dit was bijzonder, omdat geen enkele Oost-Europese of DDR-burger zomaar de grens over kon naar het Westen. Het feit dat de grens symbolisch werd opengesteld gaf aan dat de tijden aan het veranderen waren. In september werd de grens tussen Oostenrijk en Hongarije definitief opengesteld.

Opdracht 2: De protesten in Leipzig - Kennis en analyse

Bekijk de bronnen [2](#), [3](#) en [4](#).

a. Wat gebeurde er op 9 oktober 1989?

b. Waarom vond dit plaats in Leipzig? Welke rol speelde Leipzig in de opstand tegen het regime van de DDR?

c. Waarom was 9 oktober 1989 een keerpunt?

d. Wat bedoelden de demonstranten met de leus 'Wir sind das Volk'?

Antwoord:

a. Op 9 oktober 1989 vond een grote demonstratie plaats in Leipzig met ongeveer 75.000 demonstranten. Ondanks de aanwezigheid van de zwaarbewapende politie verliep de demonstratie rustig. De demonstranten riepen leuzen als 'Wir sind das Volk'. b. Sinds begin jaren tachtig was de Nikolaikirche in Leipzig een belangrijk trefpunt voor tegenstanders van het regime. De kerk organiseerde elke maandag een Friedensgebet (vredesgebed) dat uitliep in wekelijkse protestdemonstraties. c. 9 oktober 1989 was een keerpunt omdat de demonstratie gewelddoos verliep. Er werd niet ingegrepen door de politie en ook de demonstranten bleven rustig. Het werd voor de SED duidelijk dat er iets moest gaan gebeuren. d. De demonstranten bedoelden met deze leus dat ze hun recht opeisten om in hun zogenoemde 'democratische' staat (de DDR staat immers voor 'Deutsche Demokratische Republik') als volk mee te praten en mee te beslissen. Voor het eerst liet het volk zijn stem horen.

Opdracht 3: Een onverwachte persconferentie - Kennis en analyse

Op 9 november hield een hoge functionaris van de communistische partij, Günter Schabowski, een rommelige persconferentie die gevolgen had die niemand had voorzien.

Bekijk de bronnen [5](#) en [6](#).

a. Wat zei Schabowski in deze persconferentie?

b. Wat waren de gevolgen van zijn woorden?

Antwoord:

a. Schabowski maakte in deze persconferentie bekend dat de regering besloten had het DDR-burgers toe te staan vrij te reizen. Eigenlijk zou het besluit pas de volgende dag ingaan, maar Schabowski maakte een grote fout. Een journalist vroeg hem wanneer het besluit in zou gaan, waarop Schabowski zei dat het besluit 'ab sofort' (direct) in zou gaan. b. Dezelfde avond gingen duizenden Oost-Berlijners naar de Muur. De regering was vergeten de grenswachters te instrueren over de nieuwe wet. Toen de mensenmassa's bij de Muur te groot werden, besloten enkele officieren op eigen gezag de grens te openen. Zo viel de Muur zonder geweld.

Opdracht 4: De val van de Muur - Portfolio-opdracht

Bekijk bron [7](#) en [8](#)

Op 9 november 1989 viel onverwacht de Berlijnse Muur. De DDR-burgers waren vrij om te gaan en staan waar ze wilden. Je hebt gelezen hoe Johannes Maier en zijn gezin de val van de Muur hebben beleefd. Na 9 november schrijft Johannes een brief aan zijn jeugdvriend Benjamin, die sinds zijn vlucht voor de nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Verenigde Staten leeft. In de brief

vertelt hij aan Benjamin hoe hij en zijn familie de nacht van 9 november hebben beleefd. Ook schrijft hij daarin over zijn hoop dat dingen nu echt gaan veranderen en droomt hij van dingen die hij wil doen.

Schrijf deze brief van Johannes aan zijn vroegere jeugdvriend Benjamin. Vertel uit het perspectief van Johannes over de gebeurtenissen van 9 november. Schrijf over zijn hoop en dromen voor de toekomst nu de Berlijnse Muur is gevallen.

Maak deze opdracht op je portfolio-blad en lever het aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent.

Je hebt voor deze opdracht 20 minuten.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord:

Opdracht 5: Vrijheid - Portfolio-opdracht

We hebben gezien dat vrijheid tijdens de vorige eeuw op vele manieren is gebruikt en misbruikt.

Beantwoord onderstaande vragen op je portfolio-blad en lever dat aan het einde van dit hoofdstuk in bij je docent.

- a. Zoek een definitie van vrijheid en schrijf die op.
- b. Wat is vrijheid voor jou?
- c. Hoe merk je in het dagelijkse leven dat jij in een vrij land leeft? Noem drie voorbeelden.

Portfolio-opdracht: als je klaar bent met deze opdracht, schrijf dan 'check' in het antwoordvakje.

Antwoord: